

СЕКЦІЯ 3 МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

УДК 378.016:81'276:811.161.2-054.6
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2019-2-18>

ВИВЧЕННЯ СЛЕНґУ В КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ (УМІ)

Данчишин Назар Романович,
молодший науковий співробітник

*Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету «Львівська політехніка»
nazar.danch@gmail.com
orcid.org/0000-0001-8350-9109*

У статті проаналізовано характер впливу сленгової лексики на сучасному етапі розвитку української мови, окреслено генезу цієї лексики, причини її появи та чинники, що сприяють її поширенню. У контексті вивчення української мови як іноземної запропоновано долучити теми про сленг в українській мові, зокрема, в середовищі студентської молоді, адже вивчення сучасного молодіжного сленгу іноземною аудиторією стане запорукою вільного спілкування в іншому соціумі, себто поглибить розуміння того мовлення, з яким іноземець, перебуваючи в країні побутування мови, щоденно стикається на вулиці, у пресі та сучасній художній літературі. Взято до уваги ту обставину, що частина іноземців в Україні навчається у вишах і не має наміру залишитися в Україні чи здобувати громадянство України, а це зумовлює не надто жваву адаптацію в середовище власне українських студентів. Також розглянуто поняття «престижність мови», яке корелює зі сферою інтересів лінгвістичної прагматики, бо показує, наскільки практично студентів вивчити мову і яку користь вона йому принесе. Мотивацією для вивчення її є, крім отримання позитивної оцінки на іспиті в університеті, також послугоування українською мовою в щоденному побуті, вживання її в типових сценаріях мовної інтеракції – у крамницях, закладах харчування, охорони здоров'я тощо.

Обґрунтовано важливість і потрібність вивчення сленгу в курсі української мови як іноземної. Окреслено, що таке сленг і яка його роль у сучасній комунікації українськомовного соціуму; показано практичну реалізацію вивчення сленгу в курсі української мови як іноземної на прикладі нових навчальних вправ для студентів рівня B2 і вище.

Наприклад, запропоновано знайти в поданих у вправі реченнях слова, вжиті у «сленговому» значенні, і скласти з ними свої речення, у яких це слово матиме значення, узвичаєне в літературній мові. У контексті бурхливого напливу в українській сленг слів і висловів з англійської мови запропоновано в одній із вправ знайти зайві «інтернаціоналізми» в мові сучасної реклами і, відповідно, замінити їх на слова літературної української мови. Також запропоновано вправу, завданням якої є визначити в поданому тексті слова, що їх можна замінити українськими питомими відповідниками.

Ключові слова: сленг, українська мова як іноземна, англізми, міжкультурна комунікація, іншомовні запозичення.

LEARNING SLANG IN THE COURSE OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Danchyshyn Nazar Romanovych,
Junior Research Fellow

*International Institute of Education, Culture and Diaspora Relationships
Lviv Politechnic National University
nazar.danch@gmail.com
orcid.org/0000-0001-8350-9109*

In the article the influence of slang at the present stage of development of the Ukrainian language was analyzed, the genesis of this slang, the reasons for its occurrence and the factors contributing to its spread were outlined. In the context of studying the Ukrainian language as a foreign language, it is suggested to include slang topics in the Ukrainian language, in particular in the environment of students. After all, the study of contemporary youth slang by a foreign audience will be the key to free communication in another society, that is, it will deepen the understanding of the language a foreigner encounters on the street, in the press and in contemporary fiction daily in the country where he or she lives. The fact that some foreigners in Ukraine study in higher education and do not intend to stay in Ukraine or acquire Ukrainian citizenship is taken into account, which leads to a not too much adaptation to the environment of Ukrainian students. The concept of

"language prestige" is also considered, which correlates with the sphere of interests of linguistic pragmatics, because it shows how practical it is for the student to learn the language and what benefit it will bring. The motivation for studying it is, in addition to receiving a positive mark in the university exam, also using Ukrainian in everyday life, using it in typical scenarios of language interaction – in shops, establishments, health care, etc.

The importance and necessity of studying slang in the course of Ukrainian as a foreign language is substantiated. It outlines what slang is and what its role is in contemporary communication of the Ukrainian-language society; The practical implementation of slang learning in the course of Ukrainian as a foreign language is shown on the example of new training exercises for students of level B2 and above.

For example, it is suggested to find the words used in the exercise in the slang's meanings, and to compose with them the sentences in which the word will have the meaning common in the literary language. In the context of the rapid influx of words and expressions from the English language into the Ukrainian slang, it is suggested in one of the exercises to find unnecessary "internationalisms" in the language of modern advertising and, accordingly, to replace them with the words of literary Ukrainian. Also, an exercise is proposed, the task of which is to define in the given text words that can be replaced by Ukrainian specific correspondences.

Key words: slang, Ukrainian as a foreign language, Anglicisms, Intercultural communication, foreign language borrowing.

1. Вступ

Важливим та актуальним аспектом у засвоєнні іноземної мови як – тої, якою послуговуються в побуті, є вивчення пластів, так би мовити, неофіційної лексики, зокрема сленгу, адже це стане запорукою вільного спілкування в іншому соціумі, себто поглибить розуміння того мовлення, з яким іноземець, перебуваючи в країні побутування мови, щоденно стикається на вулиці, у пресі та сучасній художній літературі.

Звісно, частина іноземців в Україні навчається у вишах і не має наміру залишатися в Україні чи здобувати громадянство України. Це зумовлює не надто жваву адаптацію в середовище власне українських студентів. Однак перебування в країні з іншою мовою, поза сумнівом, впливає на характер комунікації іноземного студента.

Цим питанням, зокрема, присвячено соціологічне дослідження про престижність української мови серед іноземних студентів трьох вишів Львова (Національного університету «Львівська політехніка», Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького, Львівського національного університету імені Івана Франка), яке цьогоріч провів Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою (МІОК). За його результатами ми визначимо, наскільки інтегруються студенти-іноземці в середовища українських студентів і загалом суспільства довкола, для цього ми з-поміж іншого дізнавалися, чи послуговуються вони, іноземці, тутешнім сленгом, чи розуміють діалектизми, які вживаються в повсякденному мовленні мешканців Львова.

Звісно, поняття «престижність мови» корелює зі сферою інтересів лінгвістичної прагматики, бо показує, наскільки практично студентіві вивчити мову і яку користь вона

йому принесе. Вочевидь, мотивацією для вивчення її є, крім отримання позитивної оцінки на іспиті в університеті, також послуговування українською мовою в щоденному побуті, вживання її в типових сценаріях мовної інтеракції – у крамницях, закладах харчування, охорони здоров'я тощо. Зрозуміло, що в містах, де домінує державна мова, мотивація її вивчення, а отже, й престиж мови більші. Більші вони, й коли студент планує залишитися в Україні, зокрема у Львові.

Мета статті – обґрунтувати важливість і потрібність вивчення сленгу в курсі української мови як іноземної (далі – УМІ). Науково-дослідницькими завданнями є окреслити, що таке сленг і яка його роль у сучасній комунікації українськомовного соціуму; показати практичну реалізацію вивчення сленгу в курсі УМІ на прикладі навчальних вправ. Методологія дослідження базується на системно-діяльнісному підході й передбачає націленість на практичне втілення проблеми в навчальному курсі. Новизною дослідження є пропозиція включити до предмету УМІ вивчення сленгу.

2. Сленг

Явище українського сленгу досліджували Н. Шульжук (Шульжук, 2011), О. Глазова (Глазова, 2013), Д. Масько (Масько, 2019), О. Кондратюк (Кондратюк, 2005) та інші.

О. Глазова наводить таке визначення цього терміна: «Сленг (slang із норв. sleng – лаятися) – інтержаргонне явище; особливості мовлення чималих верств носіїв мови, пов'язаних не лише груповою, корпоративною спільністю, а й просторовою, наближаючись до просторіччя» (Глазова, 2013: 1). Покликаючись на Енциклопедію «Українська мова», дослідниця зазначає, що сленг поділяється на загальний і спеціальний (професійний жаргон і мову певних соціальних прошарків)

і, власне, загальний сленг – це «відносно стійкий, досить поширений і загальнозрозумілий шар лексики та фразеології в середовищі живого розмовного мовлення» (Глазова, 2013: 2).

Емансипацію сленгу простежила Н.Шульжук. За її словами, «настанова на емоційність та експресивність у словесному вираженні змушує мовців звернутися до розмовної лексики, а саме до сленгу, який найповніше відповідає зазначеним вимогам». Тож «посилення ролі нелітературних елементів у мовленні виявляється не лише в нестандартизації розмовного мовлення, а й у проникненні сленгу до інших стилістичних рівнів – мовлення засобів масової інформації та художньої літератури» (Шульжук, 2011: 103).

Власне, дослідники спостерігають такі специфічні сленгізми серед українських студентів: «*парнокопитні* – студенти зооінженерного факультету; *гнати біса* – говорити нісенітницю; *здати на шару* – легко скласти іспит; *розчавити сливу* – випити горілки; *рубати хвости* – відмовити в чомусь; *ганяти понти* – поводитися зарозуміло; *запороти бочину* – зіпсувати якусь ситуацію; *розслабити булки* – відпочити, *стіпуха* – стипендія» (Український молодіжний сленг, web).

За спостереженням О. Кондратюк, «молодіжний сленг є неоднаковим відповідно до спілкування; кожне з таких середовищ має свої відмінності і сленг озвучує реалії життя саме у цьому оточенні» (Кондратюк, 2005). Дослідниця наводить приклади зі студентського середовища: *друшляти* (прогулювати пари), *гуртак* і *братська могила* (гуртожиток), *Степаніда*, *Баба Степа* та *стіпуха* (стипендія); зі середовища школярів: *хвіст* (заборгованість), *шпора* (або *шпаргалка*), *плавати* (погано знати матеріал), *іти на шпорах* (списувати), *врубитись* (зрозуміти), *засипатись* (не скласти іспити)) (Кондратюк, 2005).

Варто, однак, зазначити, що джерелом поповнення лексики сленгу в Україні залишаються англійські та російські лексеми. Це суттєвий недолік, зумовлений значною мірою постколоніальним станом українського суспільства. А однією з найважливіших ланок повнокровного життя мови є формування власного молодіжного сленгу, що виростає на ґрунті питомих українських словотворчих засобів. Поки такий процес не розпочнеться, молодь (та й не лише вона) і надалі схоплюватиме «новинки» з англійського та російського мовних середовищ, здебільшого не прилаштовуючи їх до правил української мови. Тому

корінь проблеми, чому англізми та росіянізми так рвучко надалі вриваються в лексикон українців, особливо сленгу юнацтва, лежить, зокрема, у відсутності питомого українського «сленгу» (Данчишин, 2018: 19–20).

Як зазначає Д. Масько, «потужна інтервенція чужих культур (здебільшого з російської та англо-американської) призводить до невиправдано посиленого використання у мовленні запозичених слів (*шейпінг, тренінг, промоушн, фітнес, бренд, хот-дог*), слів-паразитів та вигуків іншомовного походження на кшталт: *чисто, блін, точняк, тіпа, конкретно, супер, вау* (англ. Wow!), *упс* (англ. Oops!), *ауч* (англ. Ouch!), *ес* (англ. Yes!)» (Масько, 2019). На думку Д. Маська, міжмовна інтерференція є водночас й ознакою розвитку мови та поповнення її ресурсів, і каталізатором низки негативних наслідків від лексичних запозичень, які заміщують питомі українські слова та словоформи. «Активізацію запозичених слів та інтернаціоналізмів, – продовжує дослідник, – спостерігаємо як у сфері виробничо-професійної термінології (*адвертайзинг, білборд, брокер, демпінг, дилер, лейбл, лізинг, маркетинг, провайдер, сервіс, холдинг*), так і в розмовно-побутовій мові (*дизайн, ексчейндж, паркінг, стайлінг, тостер, шоу*)» (Масько, 2019).

3. Навчальні вправи з вивчення сленгу

Розуміння сленгу сучасної української студентської молоді є важливим чинником для інтеграції іноземних студентів і кращого вивчення української мови. Тож доречним є долучити до курсу викладання УМІ тему про сленгову лексику.

Деякі фахівці з української мови як іноземної вже застосовують у навчальних матеріалах вправи на вивчення сленгу. Зокрема, в ігровому додатку до підручника «Яблуко. Вищий рівень», виданого Українським католицьким університетом, подано зразки сленгової лексики, поширеної в студентському середовищі; наприклад, подано словосполучення «завалити екзамен», а одна з ігор називається «Йой! Капець» (Синчак, 2015: 17, 25).

Нижче наводимо типи вправ, які можна давати виконувати студентам, чий рівень володіння українською мовою є щонайменше середнім (B1).

Отже, є низка слів, які мають узвичаєне значення в літературній мові, але в сленгу набувають іншого. Часто така омонімія утворюється завдяки метафоризації. Наприклад: «**залити** воду в чайник – **залити** відео в

інтернет». Інші ж значення виникають унаслідок фонетичної або графічної подібності українського слова на іншомовне (здебільшого англійське), як-от: «мило» (електронна пошта) і «mail».

Можна запропонувати студентам таку вправу:

Знайдіть у реченнях слова, вжиті у «сленговому» значенні, і складіть із ними свої речення, у яких це слово матиме значення, узвичаєне в літературній мові:

1. **Залити** нове відео на свій сайт в інтернеті відтепер значно простіше.

2. До іспиту студентка хотіла підтягнути всі свої **хвости**.

3. Вечорами подруга любила переглядати багатосерійне **мило**.

4. Остап не часто перевіряв своє **мило**, тож там накопичилося з десятків непрочитаних листів.

5. Випускники **зависали** на вечірці до ранку.

6. Сайт нашого підприємства **завис** на кілька годин.

7. Двір був рясно всіяний **бичками**.

8. На кнопці клавіатури стерся **равлик**.

9. За святковим столом Олена **наїхала** на Сергія за вчорашню витівку.

10. Його щодня **пресувало** керівництво новими складними дорученнями.

11. Оксана весь день **сушила** голову над питанням, що вдягнути в театр.

12. Між другою та четвертою парою в студентів було **вікно**.

Можна також запропонувати таку вправу:

Замініть сленгові слова на слова з літературної мови:

1. На старій **клаві** неможливо було друкувати.

2. Ніка **морозилася** підійти до Дена.

3. **Комп глючив**, тому я недоробив реферат.

4. Я часто **пошу на фб** і в **інсті**, а мій останній **пост** назбирав понад тисячу **лайків**.

5. **Степухи** не вистачило на нову **трубку**.

6. По **телеку** показують увесь день суцільне **мило**.

7. **Лаба** виявилася дуже складною.

8. Навпроти **універу** працює цілодобовий **магаз**.

9. На виборах він **топив** за одного з кандидатів.

10. У дворіку ми часто **шпіляємо у футбик**.

Інша вправа:

Замініть сленгові фразеологізми висловами з літературної мови:

1. Ми майже перемогли у змаганнях, але наш капітан **запоров бочину**.

2. Після оголошення результатів іспиту я **видав в осад**.

3. **П'яний в зюзу** водій спровокував ДТП.

4. Учора директор весь день **компостував мені мозок**.

5. Останній іспит ми здали **на шару**.

Масово проникають сленгізми у вигляді англіцизмів у рекламу.

Можна запропонувати студентам і таку вправу:

Знайдіть зайві «інтернаціоналізми» в мові сучасної реклами й, відповідно, замініть їх на слова літературної української мови.

«Показуємо аудиторії відео, де таких прикладів хоч греблю гати; ось лише декілька таких рекламних гасел: «**Памі-мест** зроблено: замовляй і забирай»; «**Вигравай незабутній уїк-енд у Німеччині**»; «**Фокстрот: вперед за девайсами**»; «**Збезлічі гаджетів народився тан Ельдорон**»; «**Кешбек 20%**»; рюкзак «**Yes**»; «**Гаджет на будь-який баджет**»; «**Зроби мені леп, зроби мені топ**, у «**Комфі**» є **ваще любий лептон**» тощо. Потому студенти впізнають знайомі слова-англізми й шукають до них правильні відповідники. Притім варто наголосити, що вживання варваризмів засмічує мову, тому бажано уникати їх під час ділового спілкування» (Данчишин, 2018: 19).

Можна також запропонувати вправу, завданням якої є визначити в запропонованому тексті слова, що їх можна замінити українськими питомими відповідниками (під час вибору завдань, ясна річ, треба зважати на рівень володіння українською мовою в представників навчального класу). Наприклад:

Спікер парламенту дав депутатам чіткий меседж, аби ті збільшили продуктивність власної роботи: «Поки дехто, замість ухвалювати конче потрібні країні закони, доїдає чізкейк і допиває мілкішейк у їдальні, наші недруги готують нові пастки: креативно поширюють чергові фейки через своїх тролів, що спамлять ними в коментарях під постами популярних пабліків та блогерів. Невже ви цього не бачите в девайсах, у які вступилися? Відкладіть бодай на мить усі свої гаджети, припиніть скролити розважальні сайти. Час працювати заради народу.

Текст рясніє виділеними жирним шрифтом англіцизмами, «модними» в сучасному мовленні й тиражованими в медіях. Звернувши увагу на навмисну перенасиченість тексту цими варваризмами, запропонуємо студентам відшукати рівноцінні відповідники з україн-

ської літературної мови, чимало з яких можна надібати на сторінці slovotvir.org.ua. Отже, *спікер* українською – це *промовець*, одначе словосполучу *спікер парламенту* в контексті наведеного уривку варто замінити на вислів *голова парламенту*; *чізкейк* виправляємо на *сирник*, *мілкшейк* – на *молочний коктейль*; далі за текстом: *креативно* – *творчо*; *фейк* – *вигадка* (*фальшивка*, «*качка*», *брехня*); *троль* – *трунь*, *глумар*; *спамити* – *смітити* (у всесвітній павутині), *дошкуляти*, *зигзичити*; *коменти* – *коментарі*, *відгуки*; *пост* – *допис*; *побліки* – *спільноти* (у соцмережах); *блогер* – *дописувач*, *денникар* (від слова *денник*, яке сучасні словотворці пропонують на заміну *блогу*); *девайс* – *пристрій*; *гаджет* – *пристрій*, *пристосунок*, *знадіб*; *скролити* – *гортати*; *сайт* – *сторінка* (Данчишин, 2018: 19).

4. Висновки

Упровадження теми сленгу до курсу української мови як іноземної є цілком доречним і на часі, адже вивчення сленгу сприятиме кращому розумінню сучасної української мови, а також більшій інтеграції іноземного студента в українськомовне середовище.

Сьогодні сленг став невід'ємною частиною публічного простору: такою лексикою рясніє медія, реклама, художня література, не кажучи вже про повсякденну комунікацію передусім молоді. Тож вивчення її в курсі української мови як іноземної є органічним явищем.

У майбутньому доцільно працювати над створенням нових навчальних матеріалів, які міститимуть приклади найчастіше вживаних сленгізмів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Глазова О.П. Жаргон і сленг: як ставитись до них словеснику? URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2651/1/O_Glazova_MD_9_IPPO.pdf (дата звернення: 08.08.2019).
2. Шульжук Н.В. Сленг як нелітературний пласт сучасної української лексики. *Наукові записки. Серія «Філологічна»*. 2011. Випуск 21. С. 102–112.
3. Український молодіжний сленг. URL: <http://ukrgramota.kievpereklad.com.ua/sleng/> (дата звернення: 08.08.2019).

4. Кондратюк О.С. Молодіжний сленг як мовне явище. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n38texts/kondratyuk.htm> (дата звернення: 08.08.2019).
5. Масько Д. Український сленг та міжмовна інтерференція. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine62-8.pdf> (дата звернення: 08.08.2019).
6. Синчак О. Додаток «Комунікативні ігри та розваги» до підручника з української мови як іноземної «Яблуко» (вищий рівень). Львів: Видавництво УКУ, 2015. 58 с.
7. Данчишин Н.Р. Проблема засилля англізмів у сучасному українськомовному дискурсі: як це використати у викладанні української мови як іноземної. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. Одеса, 2018. Випуск 35. Том 1. С. 18–20.

REFERENCES:

1. Hlazova O. P. Zharhon i slengh: yak stavytys do nykh slovesnyku? [Jargon and slang: how to treat them as a dictionary?]. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2651/1/O_Glazova_MD_9_IPPO.pdf (date of appeal: 08.08.2019).
2. Shulzhuk N. V. Slengh yak neliteraturnyi plast suchasnoi ukrainsoi leksyky *Naukovi zapysky. Seria «filolohichna»*. [Slang as a non-literary layer of modern Ukrainian vocabulary]. 2011. № 21. P. 102–112.
3. Ukrainskyi molodizhnyi sleng. [Ukrainian youth slang]. URL: <http://ukrgramota.kievpereklad.com.ua/sleng/> (date of appeal: 08.08.2019).
4. Kondratiuk O. S. Molodizhnyi slengh yak movne yavyshe. [Youth slang as a language phenomenon]. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n38texts/kondratyuk.htm> (date of appeal: 08.08.2019).
5. Masko D. Ukrainskyi slengh ta mizhmovna interferentsiia. [Ukrainian slang and interlingual interference]. URL: <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine62-8.pdf> (date of appeal: 08.08.2019).
6. Synchak O. Dodatok «Komunikatyvni ihry ta rozvahy» do pidruchnyka z ukrainsoi movy yak inozemnoi «Iabluko» (vyshchyi riven). [Addition "Communicative games and entertainment" to the textbook on Ukrainian as a foreign language "Apple" (higher level)]. Lviv: Vydavnytstvo UKU, (2015). 58 p.
7. Danchyshyn N. R. Problema zasyllia anhlyzmiv u suchasnomu ukrainsoimovnomu dyskursi: yak tse vykorystaty u vykladanni ukrainsoi movy yak inozemnoi. [The problem of dominance of Anglicisms in contemporary Ukrainian discourse: how to use it in teaching Ukrainian as a foreign language]. *Naukovi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seria: Filolohiia*. Odessa, 2018. № 35. V. 1. P. 18–20.

*Стаття надійшла до редакції 29.07.2019.
The article was received 29 July 2019*